

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va es' Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretiu de Prenumeratiune:
Pre trei lune 4 fl. v. a.
Pre siese lune 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . 16 fl.

Pentru Romanl'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costã 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre patrariulu IV (opt.—dec.) 1868.

Incependu-se trelluniulu alu IV (opt.—dec.) a. c., rogãmu pre p. t. doritorii de a avè acestu diurnalu, sè binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea, pentru ca de o parte sè ne scimu orientã in privinta nrului esemplarielor ce vomu avè a tipari, era de alta parte sè potemu incunziarã ori-ce neregularitate in speduirea diurnalului. Totu-deodata rogãmu pre acei p. t. domni, cari sunt in restantia cu pretiu de prenumeratiune, si alu caroru numeru este cam marisoru, sè nu intardia a-si rafai societatele, ca sè nu ni sè mai adauga greutãtile si d'in acèsta parte.

Conditiiunile de prenumeratiune, remanente cele d'in fruntea diurnalului

Redactiunea.

Pest'a, 8/20 opt. 1868.

Noulu proieptu de lege in caus'a nationale, presintatu de deputatii Kerkápolyi si Horváth si primitu — in câtu scimu pan'acum'a — de basea desbateriloru speciali in sinulu comisiunei de 40, este acum innaintea nostra. Lu-impertesimu mai la vale si cetitoriloru nostri, facandu sè-i premerga unu scurtu raportu despre siedinti'a de sambata a comisiunei, d'impreuna cu raportulu si proieptulu subcomisiunei de 11, pentru ca asemenandu-le, sè-si pota dà totu omulu parerea a supr'a loru. In nrulu viit. vomu republicã si proieptulu deputatiloru romani si serbi, pentru ca sè le aiba totu insulu innaintea ochiloru.

Apretiandu la tempulu sèu proieptulu subcomisiunei si alu deputatiloru romani si serbi, si dechiarandu-ne francu pentru celu d'in urma, ar' urmã sè consideramu acum mai de aproape proieptulu celu nou, alu deputatiloru Kerkápolyi si Horváth. — Elu inse nu merita nece câtu am facutu traducandu-lu. Elu este insult'a cea mai abominabile, ce se arunca in fati'a natiuniloru, cari facu majoritatea poporatiunei in Ungari'a, elu vre sè ne asecure ace'a ce nice absolutismulu celu mai rigidu n'a potutu rapl de la noi. Totu-si acestu proieptu de lege, d'isu in batjocura „pentru egalea indreptãtire a natiunalitãtiloru“ si are si partea sa cea buna, ca tote relele d'in lume. Anume acestu fètu monstruosu, alu unui simtiu de dreptate, cum ti-lu poti representã numai in omenii cei mai orbiti de dorulu de a suprematisã si de a asupri, este tare acomodat u pentru a sterge si cea d'in urma cetia de pre ochii acelor'a, cari se mai leganau in credinti'a, cã promisiuniile si afidãrile unguiloru sunt sant'a scriptura. Acestu proieptu de lege s'a d'isu cã este sfassulu pareriloru si dorintieloru guvernului ungu-rescu, si pan'acum nime n'a demintitu acèsta aseritiune. Ei bine mai este vr' unu sufletu de romanu, care cetindu proieptulu atribuitu guvernului, sè nu vede, cã unde tindu fratii de la potere? Sè nu se mai amagesca nece unu romanu! Dupa ce ne usurpara tote drepturile, ei vinu acuma a-si bate jocu de noi, a-si bate jocu de majoritatea poporatiunei

care au sustienutu tier'a de atãti-a seculi prin sacrificarea sangelui si averei sale! Nu ne indoimu, cã barbatii natiunei nostre d'in diet'a Ungariei voru sci aperã onorea si drepturile natiunei romane si fatia cu acèsta noua insulta. Apoi lasa sè taia diet'a ungu-resca si cestiunea acèst'a cur: i va placè. Intru unu statu constitutiunалу, poporele nu se pota obligã la observarea unei legi aduse fãra de concursulu loru, de câtu dora numai prin fortia bruta; era unde se aplica mesur'a ast'a, de constitutiunalismu n'ai ce vorbi, ci ai sè te mangãi: cã mai curendu si-au datu preste capu asupritorii de câtu cei asupriti.

Comisiunea in caus'a natiunalitãtiloru

s'a adunatu in 17 l. c. la diece ore a. m. sub presiedinti'a lui Somssich. Ministrulu presiedinte c. Andrassy si ministrulu de cultu b. Eötvös au asistatu la acèsta siedintia, care fù un'a d'intre cele mai interesante. Dorere cã la aceste nu sunt de fatia stenografi, si asiè suntemu constrinsi a compunc unu reportu sumariu numai dupa impartesirile verbale ale unoru deputati.

Dupa ce s'au cetitu cele doue proiepte de lege (a comitetului de 11, si a lui Horváth-Kerkápolyi), dep. Branovaczky pretinse, sè se cetesca si proieptulu aceloru 26 deputati natiionali, romani si serbi, sub titulu: „Proieptu de lege pentru regularea si ascurarea natiunalitãtiloru si limbeloru tieriei in Ungari'a.“

Dupa ce s'a cetitu si acestu proieptu, Nyáry — cã fostulu presiedinte alu comitetului de 11 — incepù desbaterea generala proponendu, ca reportulu comitetului sè se ide de basa pentru desbaterea speciala. Intru o cuventare mai lunga desfasiurã parerca, cã comitetulu acestu-a a avutu in vedere §. 23. alu constitutiunei belgice, conformu carui-a intrebuintiarea toturoru limbeloru d'in tiera remane facultativa, si numai in referintiele loru fatia cu administratiunea statului si a justitiei se pote regulã prin legelatiune. Diferitele natiunalitãti d'in Ungari'a nu potu luã in nume de reu acèsta prerogativa a limbei magiare, ca idiom'a centralisatiunei, pentru cã ea e limb'a celei mai inaintate natiunalitãti in Ungari'a — in privinti'a nedependintiei si a civilisatiunei; acestu progresu limb'a nu lu-multiamesce soiului sèu, ci mai vertosu revolutiunei, adeca protestantiloru, cari cu eminintele loru sensu pentru libertate si cultura au datu intregului soi u magiaru acèsta direptiune favorabila.

La acesteã replica Horváth, cã propunerea sa purcede d'in acelea-si principie, cã-ci ca ale comitetului de unu-spre-diece, acestu-a distinge numai individulu si statulu, ér' celu-a desvolta gradatu drepturile limbei cetatianului, a comunei, beserice, administratiunei municipale, justitiei si a legelatiunei, prin urmare incungiura repetiã — si areta neposibilitatea, de a potè servã regularitatea justitiei pre langa mixtum compositum atãtoru limbe in afacerile juridice.

Miletics tiene o cuventare lunga in limb'a germana, prin care, provocandu-se la brosiur'a lui Eötvös despre garantiile monarciei austriace, areta, cã cestiunea natiunalitãtiloru in Ungari'a s'a nascutu d'in lips'a reala si d'in consciinti'a locutoriloru, ér' nu prin agitatiune. Miletics pledeza pentru proieptulu deputatiloru natiionali, conformu carui-a natiunalitatea ca atare sè se garanteze prin lege, si nu sè se asecureze drepturile limbei cetatianiloru singurateci, cã-ci acesteã esista si n'au lipsa de o lege speciala. Miletics cere teritorie natiunale ca in Elveti'a si nu recunosce domni'a limbei magiare.

Lui Miletics i-rspunde Zsedényi, cã situatiunea Ungariei cu locutorii sèi de limbe diferite nu concede realisarea ideei statului magiaru pana in ultimele sale consecintie, — dar' pentru aceea situatiunea Ungariei nu e astu-feliu, ca natiunalitãtile sè nege acèst'a patria. Legelatiunea Ungariei a cuprinsu totu-de-un'a cu amore egala tienuturile locuite de romani, serbi, slovaci, germani, ca si cele locuite de rasea magiara, dar' totu-de-un'a sub conditiunea, sè nu periclitaze unitatea politica a Ungariei, ceea ce s'ar' provocã de siguru prin arondarea teritoriala. Zsedényi voteza pentru proieptulu lui Horváth, si desfa-

siura causele, pentru cari nu voiesce a implinì dorintiele, cu cari romanii si serbii se grabescu a pretinde ca consecintie de ratiunaminte si principie, ceea ce antecesorii loru n'au potutu conservã sèu eluptã.

Contele Teleky observa ironice, cã impartiãrea teritoriala numai ar'instrainã natiunalitãtile un'a de alt'a, dar' nu le-ar' apropiã, pre cum sustiene Miletics; — elu voteza pentru proieptulu lui Horváth. Podmaniczky pledeza pentru Nyáry.

Bonis observa, cã cas'a represintantiloru, candu a alesu comisiunea acèst'a, nu i-a datu instructiunea, de a se ocupã cu natiunalitãtile, ca corporatiuni autonome, ci cu drepturile limbei cetatianiloru singurateci, si avizeza pre Miletics, cã proieptulu serbiloru n'are alta de scopu, de câtu ca majoritatea locutoriloru d'in teritoriile dorite sè suprima minoritatea.

Arnbruss spune serbiloru, cã ei cu proieptulu lor u voiescu a dà unei majoritãti relative drepturi, cari fatia cu numerulu locutoriloru nu le competu. —

Branovaczky nega intentiunea insinuata de antevorbitoriulu, consente cu parerea lui Miletics, si d'ice, cã proieptulu lui Horváth e de prisosu, fiindu cã drepturile contienute in acelu-a se eserceza factice si acum de membrii singurateci ai natiunalitãtiloru. Branovaczky vre sè asecure drepturile majoritãtii, sè stabileasca natiunalitãtile ca atari, proieptulu lui Horváth nimicesce si concesiunile comitetului de unu-spre-diece.

Ministrulu Eötvös raspunde, cã e o gresielã mare, deca cine-va voiesce a regulã cestiunea natiunalitãtiloru numai in interesulu unei natiunalitãti; aici decide intrebarea, care natiunalitate ocupa punctulu celu mai practic u. Bas'a ideei brosiurei sale este, cã cestiunea natiunalitãtiloru se pote regulã numai ca cestiunea religiunaria, pre bas'a egalitãtii, care duce la libertate si nu la opresiune, si statulu nu e indreptatitu, a pretinde de la cetatiani singurateci, sè-si sacrifice libertãtile lor u, spre a satisfice cupiditãtii acelor u natiunalitãti, cari in teritoriile arondate vre u oprime pre membrii singurateci ai minoritãtiloru.

Petru Mihályi (deputatu romanu d'in Maramuresiu, patri'a lui Dragosiu), pledeza in contra proieptului deputatiloru natiionali; proieptulu lui Horváth e pre pusilanimu; Mihályi accepta de basa proieptulu comitetului de unu-spre-diece.

Miletics raspunde mai multoru antevorbitori, — si mai cu sema ministrului de cultu, cã religiunea stã de sine, ca una institutiune nedependinte, natiunalitatea inse e concrecuta cu poporul u, si trebeu garantata ca atare prin legelatiune. Combatendu pre Nyáry cetesce dorintiele flamandiloru in privinti'a limbei lor u, substernute parlamentulu belgicu in an. 1858, cari sunt identice cu dorintiele serbiloru.

Zsedényi lu-intrerupse d'icendu: dar' nici acolo nu s'au implinitu. (Hohotu mare.)

Acum presiedintele Somssich pune intrebarea: primesce-se proieptulu comitetului de unu-spre-diece ca basa pentru desbaterea speciala. Se scola numai 6—7 membri; asemena se respinge proieptulu deputatiloru natiionali, majoritatea preponderante se dechiara pentru proieptulu lui Horváth.

Acum se scola Miletics si Branovaczky si dechiara, cã represintantii serbiloru nu mai pot u asistã la desbaterea comisiunei despre unu operatu neacceptabilu.

Presiedintele Somssich i-avizeza, cã d'insii sunt represintanti ai tieriei, si nu delegati ai natiunalitãtiloru; elu nu-i pote sili, sè iee parte la siedintie, dar nu pote nici concede, ca acèsta dechiaratiune sè se iee la protocolu.

Bonis observa, cã acesti domni voru vatemã numai interesele conatiunaliloru sèi, deca numai iean parte la siedintie.

Nyáry e de parerea presiedintelui, se pote cã nici elu nu va mai asistã la siedintiele comisiunei, absentarea acèst'a inse depinde de la vointi'a individulu si nu se pote luã la protocolu.

Cu acesteã se inchisia siedinti'a, continuarea luni in 19 optovre, la 4 ore d. a.

